

1. ÜNİTE: YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYE'Sİ

KONU 1: TÜRKLERDEN ÖNCE ANADOLU'NUN DURUMU VE İLK TÜRK AKINLARI

TÜRKLERDEN ÖNCE ANADOLU'NUN DURUMU

Anadolu,

- ☐ Türkler tarafından fethinden önce Bizans-Sasani savaşların nedeniyle harap bir haldedir.
- ☐ Can ve mal güvenliği nedeniyle halk şehirlere göç etmiştir.
- ☐ Doğu Anadolu'da nüfus büyük ölçüde azalmıştır.
- ☐ Bu dönemde Anadolu'da, büyük çoğunluğu Rumlar olmak üzere Ermeniler ve Süryaniler yaşamaktadır.
- ☐ Bizans'ın otoritesini büyük ölçüde kaybetmesinden yararlanan Ermeniler ve Gürcüler, Bizans'a bağlı olarak doğu'da kendi prensliklerini kurmuşlardır.
- ☐ Anadolu'nun bu durumu yurt arayışı içinde olan Oğuz Türkleri için oldukça elverişli bir ortam oluşturmaktaydı.

ANADOLU'YA İLK TÜRK AKINLARI

Anadolu'ya ilk Türk akınlarını MS 4. yy.da Hunlar başlatmışlardır. 6. yy.da Sabirler (Sabarlar), Ankara, Konya ve Kayseri yakınlarına kadar girmişlerdir. Anadolu'ya ilk Müslüman-Türk akınları ise Abbasiler tarafından Avasım illerine yerleştirilen Türk komutanlar tarafından gerçekleştirilmiştir.

NOT: İlk Türk akınları, Anadolu'ya yerleşmek amacı taşımayıp daha çok keşif hareketleri niteliği taşımaktadır. Yurt edinme amaçlı akınlar Oğuz Türkleri ile başlamıştır.

OĞUZLAR NEDEN ANADOLU'YA AKINLAR DÜZENLEDİ?

- Anadolu'nun İpek Yolu üzerinde yer alması,
- Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bir konumda olması,
- Üç tarafının denizlerle çevrili olması,
- Verimli topraklara sahip olması,
- İklim ve bitki örtüsünün Türklerin yaşamasına uygun olması,
- İslamiyet'in etkisiyle cihat ve gaza geleneğinin benimsenmesi
- Bizans İmparatorluğu'nun siyasi yönden zayıf durumda olması Oğuzların Anadolu'ya akınlar yapılmasında etkili olmuştur.

SELÇUKLU AKINLARI

Anadolu'nun fethi için yapılan Büyük Selçuklu Devleti'nin düzenlediği akınlar;

Çağrı ve Tuğrul Beyler döneminde fetih ve yerleşme amaçlı bazı akınlar düzenlenmiştir.

Ancak Sultan Aparslan Dönemi 1071 Malazgirt Zaferi ile:

- ☐ Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.

- Türkler "yurt edinmek amacı" ile kitleler halinde Anadolu'ya gelmeye başlamışlardır.
- Bu zafer Türkiye Tarihinin başlangıcı kabul edilmiştir.

TÜRKLERİN ANADOLU'YU YURT EDİNMELERİNİ KOLAYLAŞTIRAN ETMENLER

- Bizans İmparatorluğunda sık sık taht kavgaları yaşanıyordu.
- Ermeni ve Gürcülerle sık sık yaşanan siyasi sorunlar Bizans İmparatorluğunu yıpratmıştı.
- Bizans-Sasani savaşları yüzünden Anadolu tahribata uğramış, halkın can ve mal güvenliği kalmamıştı.
- Ticaret yolları güvenliğini kaybetmiş, tarımsal üretim iyice azalmıştı.
- Anadolu'da yaşayan Ermeniler, Süryaniler ve Rumlar ise Bizans'ın ağır vergilerinden ve baskılarından bunalmışlardı.
- Anadolu'da tam bir otorite boşluğu vardı.

KONU 2: ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

TÜRKİYE TARİHİ

Türkiye Tarihi, Oğuz Türklerinin 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra yurt edinmek amacı ile Anadolu'ya gelişlerinden günümüze kadar süren Türklerin tarihidir. Türkiye Tarihi bir bütün olmakla beraber 5 dönemde incelenmiştir.

1. BEYLİKLER DÖNEMİ
2. TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ DÖNEMİ
3. II. BEYLİKLER DÖNEMİ
4. OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİ
5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ

İLK TÜRK BEYLİKLERİ DÖNEMİ

- Büyük Selçuklu Sultanları Alparslan Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun fethi ile doğrudan uğraşmamışlar, Anadolu'nun fethi görevini Selçuklu prenslerine ve komutanlarına bırakmışlardır.
- Fethettikleri toprakları fethedenlerin yönetimine vermeleri (**Kılıç Hakkı**) sonucu Anadolu'da Büyük Selçuklu Sultanlığı'na bağlı "İlk Büyük Türk Beylikleri'nin" kurulmasına yol açmıştır.

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

- *Danışmentoğlu Ahmet Gazi* tarafından merkezi **Sivas** olmak üzere Orta Anadolu'da kurulmuştur.
- Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Arslan ile Haçlı ordularına karşı savaşmışlar.
- **Danışmentli eserleri:** Tokat'ta **Yağbasan Medresesi (Anadolu'nun ilk medresesi)**, Kayseri'de Ulu Cami , Amasya'da Hilafet Gazi Kümbeti 'dir
- Danışment Gazi Destanı'nda Türklerin Anadolu'yu yurt tutma çabaları ve kahramanlıkları anlatılır.

SALTUKLULAR (1072-1202)

- Beyliğin merkezi **Erzurum'dur**.
- Kurucusu, Alp Arslan'ın komutanlarından *Ebu'l Kasım Saltuk'tur*.
- Haçlı Seferleri esnasında Türkiye Selçuklu Devleti'ne destek vermişlerdir.
- **Saltuklulara ait önemli eserler: Erzurum'daki Kale Camisi, Tepsi Minare, Ulu Cami, Üç Kümbetler ve Tercan'daki Mama Hatun Kümbeti**

MENGÜCEKLER (1072-1228)

- Mengücek Gazi tarafından **Erzincan**, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar dolaylarında kuruldu.
- Kuruldukları bölgede depremler yaşandığı için mimari eserlerinin pek çoğu günümüze ulaşamamıştır.
- **Mengücekliler'in önemli eserleri** arasında **Divriği Ulu Cami (UNESCO Dünya miras listesinde)** ve Sitte Melik Kümbeti yer almaktadır.

DİKKAT: Mengücekler, Türkiye Selçuklularına bağlanan son Türk Beyliğidir. Beyliğin alınması ile Türkiye Selçukluları döneminde Anadolu Türk birliği ilk kez tam olarak sağlanmıştır.

ARTUKLULAR (1102-1231)

- Anadolu'nun fethi ile görevlendirilen Artuk Beyin oğulları Sökmen ve İl Gazi tarafından Güneydoğu Anadolu'da kurulmuştur.
- Üç kol halinde yaşamışlardır. Bu kollar, Hısnıkeyfa (Hasankeyf) Artukluları, Mardin Artukluları ve Harput Artuklularıdır.
- Artuklular, Eyyubi Devleti ile ittifak yaparak Haçlı Seferleri'ne karşı; Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak yaparak Bizans'a karşı başarılı mücadeleler verdiler.
- **Diyarbakır'daki Ulu Cami, Mardin'de Zinciriye ve Mesudiye medreseleri, Ulu Cami, ve Batman Çayı üzerindeki Malabadi Köprüsü önemli eserleridir.**
- Dünyanın ünlü fizikçileri arasında gösterilen **El-Cezeri** bu dönemde önemli bilimsel çalışmalarda bulundu. El-Cezeri'nin ilk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edilir.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

- Bizanslıların esaretinden kurtularak İzmir'e gelen **ilk Türk denizcisi Çaka Bey** tarafından kurulmuştur.
- İstanbul'da iken öğrendiği denizcilik sayesinde güçlü bir donanma kuran Çaka Bey Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos adalarını almış Bizans ve Haçlılara karşı başarılı deniz savaşları yapmıştır.
- İstanbul'u almak amacı ile damadı Türkiye Selçuklu Sultan'ı I. Kılıçaslan ve Peçenekler ile güç birliği yapmışsa da bunu öğrenen Bizanslıların entrikaları sonucu I. Kılıçaslan tarafından öldürülmüştür.
- Çaka Bey'in ölümü üzerine İzmir ve yöresini ele geçiren Bizanslılar bu beyliğe son vermişlerdir.

DİĞER TÜRK BEYLİKLERİ

- Sökmenliler (Ahlat Şahlılar) (1100-1208): Van, Erciş, Tatvan, Muş
- İnanç Oğulları (Lâdik Beyliği) (1261-1368): Denizli, Lâdik
- Dilmaç oğulları (Togan Arslanoğulları) (1085-1394): Bitlis, Erzen

- İnal Oğulları (1098-1183): Diyarbakır, Ergani
- Tanrıvermişoğulları (1081 - 1093): Efes
- Çubuk Oğulları (1085-1213): Harput

İLK TÜRK BEYLİKLERİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

- Anadolu'nun fethini gerçekleştirdiler.
- Gerek fetihlerle, gerekse yaptıkları imar faaliyetleri ile Anadolu'nun Türkleşmesini sağladılar.
- Türk-İslam dünyasını Bizans, Ermeni, Gürcü ve Haçlılara karşı korudular.
- Anadolu'daki yerlere Türkçe adlar verdiler.
- Anadolu'ya cami, kervansaray, han, hamam, külliye v.b pek çok yapı armağan ettiler. (İmar faaliyetinde bulundular.) Böylece Anadolu'yu mamur hale getirdiler.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NİN KURULUŞU(1077-1308)

- Kurucusu, Selçuklu soyundan (Oğuzların Kınık Boyu) **Süleyman Şah'tır.**
- Alp Arslan Dönemi'nde Anadolu fetihlerine katılan Süleyman Şah, Bizans'taki karışıklıklardan yararlanarak 1075 yılında İznik'i fethetti.
- Böylece **İznik merkez olmak üzere Türkiye Selçuklu Devleti kurulmuş oldu (1077).**

I. Kılıç Arslan Dönemi (1092-1107)

- Süleyman Şah'ın vefatı ile bozulan devlet düzenini sağladıktan sonra Bizans üzerinde baskı kurdu.
- Bu sırada Çaka Bey de İstanbul'u kuşatma planları yapıyordu.
- Çaka Bey'in daha fazla güçlenmesinden çekinen I. Kılıç Arslan, Bizans'ın oyununa gelerek Çaka Bey'i öldürttü.
- Haçlı ordularının Anadolu'ya doğru ilerlediği haberini aldı. (I. Haçlı Seferi)
- Kalabalık Haçlı kuvvetleri karşısında **İznik'i terk ederek devletin merkezini Konya'ya taşıdı.**

I. Mesut Dönemi (1116-1155)

- Mesut, Konya civarında Bizans ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı.
- Bu arada II. Haçlı ordusunun Anadolu'ya doğru ilerlediğini öğrenince Bizans'la antlaşma yapmak zorunda kaldı.
- Antlaşmaya göre Antalya ve çevresindeki bazı yerler Bizans'a bırakıldı.
 - Devletin ilk Bakır Parası bu dönemde bastırıldı.

II. Kılıç Arslan Dönemi (1155-1192):

- Devletin ilk altın parası bastırıldı.

Haçlı Seferleri'nin Anadolu'da yarattığı otorite boşluğundan faydalanan Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Türkleri Anadolu'dan tamamen atmak için harekete geçti.

- **Miryokefalon Savaşını Türkiye Selçuklu Devleti kazandı (1176).**

Miryokefalon Zaferi sonucunda:

- Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden geri alabilme umutları sona erdi.
- Anadolu kesin olarak Türk yurdu oldu. Bu tarihten sonra Anadolu'ya Türkiye denmeye başlandı.
- Türklerin batıya ilerleyişi hızlandı. Batı Anadolu'da Türk nüfusu arttı.
- Anadolu'daki ticaret yollarının denetimi büyük ölçüde Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçti.

I. Alaeddin Keykubat dönemi;

- ☐ Anadolu Selçukluları'nın her bakımdan en parlak dönemi olmuştur.
- ☐ Bugünkü Alanya'yı (Kalonoros - Alaiye) fethetmiş, tersane yaptırarak denizciliğe önem vermiştir.
- ☐ Kırım'daki "Suğdak"ı ele geçirerek İpek Yolu'nun Karadeniz'e açılan önemli kapısına sahip olmuş, Kıpçak Beylerini ve Rus Knezlerini egemenliği altına almıştır.

Yassı Çemen Savaşı (1230):

- ☐ Harzemşahların, Moğollara karşı Selçuklularla anlaşma yerine "Ahlat"ı işgal etmeleri üzerine yaşanan savaştır. Harzemşahlar Yassı Çemen Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğratılmışlardır.

Bu savaşın sonucunda:

- ☐ Moğollar ile Türkiye Selçuklu Devleti komşu oldu.
- ☐ Moğol tehdidi öncesi Selçuklu devleti kan kaybetti.
- ☐ Yassı Çemen Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Celalettin Harzemşah'ın ölümü (1231) üzerine Harzemşahlar Devleti'nin yıkılmıştır.

NOT: Alaeddin Keykubat Siyasi dehası ile kendi döneminde Moğolların Anadolu'ya girişlerini önlemiştir.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemi (1237- 1246)

II. Gıyaseddin Keyhüsrev, tahta çıkmasında kendisine yardımcı olan vezir Sadettin Köpek'in etkisinde kaldı.

- Hırsı ve ülkeyi tek başına yönetme isteği Sadettin Köpek'in birçok önemli devlet adamını ve komutanı ortadan kaldırmasıyla kendini gösterdi.
- Tahta çıkmaya kalkışınca II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından ortadan kaldırıldı.
- Tüm bu gelişmeler merkezî otoriteyi zayıflattı.

Baba Ishak (Babailer) İsyanı (1240):

- ☐ Moğol (İlhanlı) baskısı üzerine Anadolu'ya gelen Türkmenler ekonomik sıkıntıya düşmüşlerdi.

Bu durumdan yararlanan Türkmen Şeyhlerinden Baba Ishak Güneydoğu Anadolu'da isyan çıkarmış, isyan güçlükle bastırılabilmiştir.

SONUÇ: Bu olay Selçuklu ordusunun yıpranmasına yol açmış, devletin güçsüzlüğü ortaya çıkmış, Anadolu kapılarına dayanan Moğolların Anadolu'ya girişlerini kolaylaştırmıştır.

KÖSEDAĞ SAVAŞI (1243):

- Moğolların (İlhanlıların) komutanı Baycu Noyan, Baba Ishak Ayaklanması'nın Selçuklular üzerindeki olumsuz etkisini fırsat bilerek harekete geçmiş, Erzurum'u alarak Sivas yakınlarına kadar gelmiştir.
- Köseadağ (Sivas'ın doğusunda) denilen yerde Selçuklu ordusu yenilmiştir. Türkiye Selçukluları için bir dönüm noktası olarak nitelendirilen

Bu savaş sonunda;

a) Türkiye Selçukluları, vergi vermeyi kabul ederek Moğolların (İlhanlıların) egemenliği altına girmiş, Moğollar, Selçukluların taht sorunlarından yararlanarak istedikleri kişileri Sultan yapmışlardır,

b) Anadolu'da güvenlik ve huzur bozulmuş, ticari canlılık azalmıştır,

c) Moğol baskısı halkın batıya göçüne yol açmış, uçlarda Türk nüfusu yoğunlaşmıştır. (olumlu sonucu)

d) Moğolların çekilmesi üzerine Anadolu Türk Beyleri'nin bağımsız hareketleri nedeniyle "Anadolu Türk Siyasi Birliği" bozulmuştur.

e) İkinci beylikler dönemi başlamıştır.

- Gıyaseddin'in ölümünden sonra başlayan taht kavgalarından yararlanan Moğollar, Anadolu üzerindeki baskılarını daha da artırmışlardır.
- Selçuklu veziri Memlûklerden yardım istemek zorunda kalmıştır.
- Memlûk Sultanı Baybars, Anadolu'ya gelerek Moğolları yenmiş, ancak Anadolu'dan destek alamadığı için Mısır'a geri dönmek zorunda kalmıştır. Bu olay Moğolların Anadolu üzerindeki baskılarını daha da artırmıştır.
- Mesut'un 1308 de ölümünden sonra tahta "Selçuklu soyundan" hiç kimse çıkarılmamıştır.
- Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti 1308 de yıkılmıştır.

İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ



DİKKAT: Bu beyliklerden en güçlü olanı, Osmanlılara karşı en çok mücadele edeni Karamanoğullardır. Çünkü A.Selçuklu Devletinin başkenti çevresinde kurulmuş, kendini onun mirasçısı saymıştır.

DİKKAT: Bu beyliklerden Karesioğulları (Balıkesir,Çanakkale), Candaroğulları (Kastamonu, Sinop), Saruhanogulları (Manisa), Aydınoğulları (Aydın, İzmir), Menteşeoğulları (Menteşe yöresi), Pervaneogulları (Sinop) **denizcilikle de ilgilenmişlerdir.**

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

DEVLET YÖNETİMİ VE ORDU

HÜKÜMDAR

□ Eski Türk Devletleri'nin devlet ve egemenlik anlayışının İslamiyet'i kabul ettikten sonra kurdukları Türk – İslam devletlerde de aynen devam etmiştir.

□ Devlet, "**hükümdar ailesinin ortak malıdır.**" anlayışı devam etmiştir.

□ Hükümdar ailesinin (Hanedan) erkek üyelerinin her birinin tahta geçme hakkına sahiptir.

Hükümdar unvanları:

□ Hükümdarlar Orta Asya'dan getirdikleri Han, Hakan, Kağan gibi unvanların yanında İran-İslam geleneğinde kullanılan başta **Sultan** olmak üzere **Padişah, Şah** gibi unvanlarda kullanmaya başlamışlardır.

□ Ayrıca Türkiye Selçuklu Devleti'nde İran kültürünün etkisi ile **Keykubat, Keykavus, Keyhüsrev** gibi Farsça unvanların kullanımının arttığını görüyoruz.

Devlet işleri "**Divân-ı Saltanat**"ta (**Büyük Divân**) görüşülürdü. Her türlü konu divanda değerlendirilerek karara bağlanırdı.

Hükümdarın çocuklarına "**şehzade**" denir; şehzadeler, devlet tecrübesi kazanmaları amacıyla küçük yaşlarda vilayetlere gönderilirdi.

Şehzadelerin yetiştirilmesi:

□ Hanedana mensup olup eyaletlere yönetici olarak atanan şehzadelere **melik** denilmiştir.

□ Melikler, **Atabey** denilen devletin güvendiği deneyimli kişiler gözetiminde deneyim kazanmaları için Büyük Sultana bağlı olarak ülke yönetiminde yer alırlardı.

□ Meliklerin kendi adlarına para bastırmaları, yabancı devletlerle antlaşma yapmaları yasaklanmıştı.

Diğer eyaletlerin başında yönetici olarak "**emir**" denilen askerî vali bulunurdu.

Şehirlerin güvenliğinden "**sübaşılar**" sorumluydu.

Bizans ve Ermeni sınır bölgelerini ise “**Uç Beyleri**” yönetirdi. Uç beyleri sınırları korumanın yanında, düşman ülkelere akınlar düzenler, sultan ile sefere çıkarlardı.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA ORDU

Hassa askerleri : Hükümdarın sürekli yanında bulunan atlı ve yaya askerlerdi. Üç ayda bir devletten maaş alırlardı.

Sipahiler(İkta askerleri): Tamamen Türklerden oluşan askerlerdi. Maaş yerine İkta (dirlik) denilen tımarları alan sipahiler genelde atlı birliklerdi. Savaş zamanı İkta sahibi ile birlikte orduya katılırlardı.

Türkmenler: Uç bölgelerinde her an savaşa hazır durumda bulunan birliklerdi.

Devlete bağlı beylik askerleri: İhtiyaç duyulduğu zaman savaşa davet edilirdi.

Donanma: Donanma komutanlarına “**reisü'l-bahr**” denirdi.

SOSYAL HAYAT

- ☐ Türkler, Anadolu'yu fethettikten, özellikle haclı seferlerinin etkisinden kurtulduktan sonra Anadolu'nun dört bir köşesinde İmar faaliyetleri başladı.
- ☐ Türkiye Selçuklu Devleti egemen olduğu topraklarda Han, hamam, kervansaray, medrese, darüşşifa, Külliye, Kumbet, İmarethane gibi pek çok eserle donatıldı.
- ☐ Türkiye Selçuklularında Sosyal tabakalaşma yoktu. Devletin resmi tasnifine göre halk üç gruba ayrılırdı:

a. şehirliler: şehirlerde yaşayıp, ticaret ve zanaatla uğraşanlar

b. Köylüler: köylerde yaşayan ve temel geçim kaynağı tarım olanlar.

c. Konar-göçerler: Henüz yerleşik yaşama geçmeyen, temel geçim kaynağı hayvancılık olanlar.

EKONOMİK HAYAT VE İKTA SİSTEMİ

Tarımı geliştirmek için su kanalları yaptırıldı. İkta sistemi ülke genelinde yaygınlaştırıldı. Din ve ırk ayrımı yapmaksızın köylüye gübre ve tohum yardımı yaptılar.

İkta Sistemi

- Mülkiyeti devlete ait olan mirî araziler meliklere, emirlere ve valilere hizmet karşılığı verilirdi.
- Arazi iyi işletildiği sürece verilen kişide kalır ve miras olarak bırakabilirdi.
- Araziyi **üç yıl boyunca işletemeyen kişilerden** tarlanın işletme hakkı geri alınırdı.
- İkta sahipleri kendilerine verilen araziler **üzerinde asker beslemekten ve bu askerlerin**

eğitimini sağlamaktan sorumluydu.

Dikkat: İkta sistemi sayesinde devlet, bütçeden para ayırmadan asker yetiştirmiş, tarım arazilerinin sürekli işlenmesini sağlamış, taşrada devlet otoritesi sağlanmış, toprak gelirleriyle memur maaşları karşılanmış ve İktalarda savaşa hazır askerler yetiştirilmiştir.

Diğer Ekonomik kollardan biri de ticaretti. Anadolu'dan geçen İpek yolu ticaretin gelişmesini sağladı.

- Türkiye Selçukluları Sinop, Samsun, Alanya, Antalya gibi önemli liman şehirlerine sahip olunca deniz ticaretine büyük önem verdiler.
- Ticaret yollarının güzergâhları üzerine **kervansaraylar** inşa ettiler.
- Kervansaraylara gelen misafirlerin ihtiyaçlarını ücretsiz karşıladılar.
- Ayrıca Kervanları zarar gören tüccarların zararlarını karşılamaya yönelik bir çeşit **sigortacılık** sistemi geliştirdiler.
- Şehir merkezlerinde çarşı ve pazarlara yakın yerlere **han veya kapalı çarşılar** kurarak esnaf ve tüccarlara kolaylık sağladılar.
- Konya, Sivas, Kayseri, Malatya, Erzincan başlıca sanayi merkezleriydi.
- Erzurum ve Sivas gibi merkezlerde çeşitli silahlar üretilirdi.

HALK

1.Şehirliler: Askerler, devlet memurları, ilmiye sınıfı, esnaf, zanaatkarlar ve şehir halkından oluşurdu. Esnaflar Ahilik teşkilatına bağlıydı.

Ahilik, şehirlerdeki esnaf ve zanaatkarların sosyal ve ekonomik yönden teşkilatlanmalarını sağlamıştır. Ahi teşkilatının başında “Ahi Baba” adı verilen bir yönetici bulunurdu. Ahilik meslek kuruluşu olduğu kadar aynı zamanda kültür, inanç, yiğitlik ve ahlaki değerler taşırdı.

2.Köylüler: Köylerin başında köy kethüdası bulunurdu. Köylüler, tarım ve hayvancılıkla uğraşırlardı.

3.Konar-göçerler: Genelde hayvancılıkla uğraşırlardı. Kendilerine ait yaylak ve kışlakları vardı. Devlet, konargöçerleri uç bölgelerine iskân ederek onların yerleşik hayata geçmelerine ön ayak olurdu.

BİLİM HAYATI

- Nizamiye Medreselerindeki eğitim geleneğini Anadolu'ya taşıdılar.
- Önemli şehir merkezlerine medreseler, kütüphaneler kurdular.
- Bu medreselerde dinî eğitimin yanında tıp, matematik, astronomi, fizik gibi alanlarda eğitim verildi.
- **Darüşşifalar (hastaneler)** inşa ettiler.
- Bu Darüşşifalarda tıp eğitimi de verdirerek birçok tabip (doktor) yetişmesini sağladılar.
- **1205'te Kayseri'de Türkiye Selçukluları Dönemi'nde yaptırılan en önemli darüşşifa, “Gevher Nesibe Darüşşifasıdır.** Türkiye Selçuklularının ilk tıp okulu olan Gevher Nesibe Darüşşifası, XIX. yüzyıla kadar eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür.

Kültürel Hayat

- XIII. yüzyıl başlarında Konya'da **Mevlâna Celaleddin-i Rumi** Allah ve insan sevgisini işleyen şiirler yazdı.
- **Muhyiddin Arabi, Sadrettin Konevi ile Necmeddin Razi** tasavvuf alanında önemli çalışmalarda bulundular.

- **Yunus Emre Türkçe tasavvufi şiirler yazdı.**
- Ünlü tarihçilerinden **İbn-i Bibi** yazdığı eserlerle hükümdarlar ve devlet yönetimi hakkında önemli bilgiler verdi.
- Sivas ve Konya’da dokunan kumaş ve halılar Avrupa hükümdarlarına hediye olarak gönderilirdi.
- Müzik alanında ise Mevlevi ve Ahi zaviyelerinde tasavvuf müziği, dergâhlarda kopuz eşliğinde söylenen Dede Korkut Hikâyeleri, sultanlar için belli günlerde sarayda çalınan bandolar vardı.
- Türkiye Selçukluları Dönemi’nde süsleme sanatları kabartma, minyatür, oymacılık, çinicilik oldukça gelişti.
- Devletin simgesi olan çift başlı kartal resmine, ev ve kale duvarları, camii girişleri gibi yerlerde sıkça rastlamak mümkündü.

Türkiye Selçuklularından kalma eserler:

Konya: Alâeddin Cami, Taş Mescit, Sırçalı Mescit ve Karatay Mescidi

Niğde: Alâeddin Cami,

Kayseri : Hunat Hatun Cami ve Külliyesi

Bu eserlerdeki süslemeler genelde ayet ve hadisleri hat ile mermer veya taş üzerine yazma şeklindedir.

Bunun dışında, saray, medrese, mescit, kümbet gibi mimari yapılarda ise bitki ve hayvan motifleri kullanıldı.

HAÇLI SEFERLERİ

Orta Çağ'da Hristiyan dünyasının birleşerek, görünüşte **Kudüs** ve çevresini Müslümanların elinden almak için, gerçekte ise pek çok ekonomik ve siyasi sebeple İslam dünyasının üzerine düzenledikleri seferlerdir.

Seferlere katılan askerler giderken kıyafetlerinin önünde, dönerken arkasında haç işareti taşımışlardır. Bu yüzden seferler "haçlı seferleri" adını almıştır.

Seferler 11. yüzyıl sonlarından 13. yüzyıl sonlarına kadar sürmüştür.

Seferlere karşı en çok Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyubi Devleti mücadele etmiştir. Bunların yanında Anadolu beylikleri de mücadeleye katılmıştır.

HAÇLI SEFERLERİNİN SEBEPLERİ

1. EKONOMİK SEBEPLER

- ☐ Fakir durumdaki Avrupa'nın Doğu'nun zenginliklerine ulaşmak istemesi
- ☐ Önemli ticaret yollarının kontrolünün (Özellikle Baharat Yolu" Türklerin elinde olması
- ☐ Bazı Derebeylerin daha fazla toprak ve zenginlik kazanarak güçlenmek istemesi

2. DİNİ SEBEPLER

- ☐ Müslümanların elindeki kutsal toprakları (Kudüs ve çevresi) almak istemeleri
- ☐ Papa ve kilisenin seferlere katılanlar için zafer ve cennet vaat etmesi
- ☐ Katolik Papa'nın Ortodoks kilisesini kontrolü altına almak istemesi

- Kulini tarikatının çalışmaları

3. SİYASİ SEBEPLER

- Türkler karşısında zor durumda kalan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi
- Türklerin Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'ı alarak Avrupa'yı tehdit eder duruma gelmesi

SEFERLER:

8 büyük sefer gerçekleşmiştir. Bunlardan ilk dördü Anadolu'dan geçmiş, diğerleri doğrudan denizden kutsal topraklara yapılmıştır.

I. Haçlı Seferi:

Kudüs'ü almak için yola çıkan 600 Bin kişilik ilk düzenli Haçlı ordusu 1096 yılında İznik önlerine kadar geldi.

I. Kılıç Arslan bu ordu karşısında tutunamadı ve İznik'i terk ederek devletin merkezini Konya'ya taşıdı.

Bundan sonra I. Kılıç Arslan, Danişment Gazi ile birleşerek Haçlıları yıpratmaya yönelik saldırılar düzenledi.

Haçlılar Anadolu'dan Kudüs'e vardıklarında sayıları 50.000-100.000 kadar kalmıştı.

Haçlılar, yetmiş günlük bir kuşatma sonrasında **Kudüs'ü Fatımilerin elinden aldılar.**

Anadolu'dan Kudüs'e ulaşamayan Haçlıların bir kısmı **ise Antakya ve Urfa'yı ele geçirerek buralarda kontluklar (Latin Krallıkları) kurdular.**

II. Haçlı Seferi

Selçuklunun Musul Atabeyi İmadeddin Mahmut Zengi'nin Urfa Kontluğu'na son vermesi, Kudüs Krallığı'nın Türklerin baskısı altına girmesi üzerine Haçlılar, Avrupa'dan yardım istemişler.

Başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

III. Haçlı Seferi:

Selahaddin Eyyübi'nin Kudüs Kralını Hittin Savaşı'nda yenerek Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine III. Haçlı Seferi yapılmıştır.

Bu sefere Avrupa'nın en büyük Kralları, Alman İmparatoru Frederik Barbaros kara, Fransa Kralı Filip Ogüst ve İngiliz Kralı Arslan Yürekli Rişar ise deniz yolu ile katılmışlardır.

Başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

IV. Haçlı Seferi:

Sefere katılanlar deniz yolu ile İstanbul'a gelmişler ve Bizans taht kavgalarına karışmışlar, şehri yağmalayarak İstanbul'da "Latin Krallığı" kurmuşlardır (1204).

Bunun üzerine Bizans İmparatorluğu parçalanmış, Bizans hanedanı soylularından bir kol İznik'e giderek "**İznik Rum İmparatorluğu'nu**" (1204 - 1261), diğer bir kol ise Trabzon'a giderek "**Trabzon Rum İmparatorluğu'nu**" (1204 - 1461) kurmuşlardır.

DİKKAT: Bu sefer amacından sapmış, Katolik – Ortodoks çatışmasına dönmüş bir seferdir. Bu Çatışma Katolik-Ortodoks düşmanlığının temel sebebi olmuştur.

HAÇLI SEFERLERİNİN TÜRK-İSLAM DÜNYASI AÇISINDAN SONUÇLARI

- 1) Türklerin batıya ilerleyişi bir süre durmuştur, Batı Anadolu geçici bir süre kaybedilmiştir.
- 2) Türkler, (Anadolu Selçukluları, Danişment ve Artuk Beylikleri, Musul Atabeyliği, Eyyübiler ve Memlükler) Müslümanlığı haçlılara karşı başarı ile savunmuşlar, Müslümanlığın Arap Yarımadası'na çekilişini önlemişlerdir. Bu da Türklerin, İslam dünyasındaki saygınlıklarını arttırmıştır.
- 3) Anadolu, Suriye ve Filistin harap hale gelmiş, birçok insan ölmüştür.

HAÇLI SEFERLERİNİN AVRUPA VE DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

1. DİNİ SONUÇLARI

- ☐ Kilise ve din adamlarına duyulan güven azaldı.
- ☐ Skolâstik düşünce zayıfladı. Bu ileride Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- ☐ Katolik-Ortodoks çatışması iyice şiddetlendi.

2. SİYASİ VE SOSYAL SONUÇLARI

- ☐ Bizans bir süre için de olsa nefes aldı. Batı Anadolu'daki topraklarını geri aldı.
- ☐ İznik ve Trabzon Rum İmparatorlukları ortaya çıktı.
- ☐ Seferlere katılan derebeyleri ya hayatlarını, ya da servetlerini kaybetti. Böylece Feodalite zayıflamaya başladı.

3. EKONOMİK SONUÇLARI

- ☐ Akdeniz ticareti canlandı.
- ☐ Bu ticareti üstlenen İtalyan şehir devletleri (Venedik, Ceneviz, Floransa v.b.) zenginleşti ve güçlendi.

4. TEKNİK SONUÇLARI

- ☐ Avrupalılar Müslümanlardan KÂĞIT VE MATBAAYI öğrendi. Bu ileride Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- ☐ Avrupalılar Müslümanlardan BARUTU öğrendiler. Bu ileride top teknolojisi ile birleşerek Feodalite'nin çözülüşüne zemin hazırladı.
- ☐ Avrupalılar Müslümanlardan PUSULAYI öğrendiler. Bu ileride Coğrafi Keşiflere zemin hazırladı.